

Nr 78.

Af herr **Hildebrand**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i bestämmelserna om val till Riksdagens Andra kammare, att valperioderna blifva fyraåriga och börja efter hvarje förnyelse af kammaren.

Våra bestämmelser om val till Riksdagens Andra kammare äro byggda på den grundsatsen, att hela kammaren skall på en gång förnyas samt att förnyelsen skall ske hvart tredje år. Andrakammarperioderna äro således *fasta* i den mening, att nyvalen återkomma rent automatiskt vissa i förväg bestämda år.

Enligt min mening kunna allvarliga betänkligheter resas emot både nyvalens förutbestämdhet till tiden och periodens fastställande till tre år. Olägenheterna af den förra anordningen framkomma vid kammarupplösning och däraf vållade extraordinära nyval. Hvad Riksdagen och hvarje dess kammare behöfver för att nå fram till ett godt arbetsresultat är arbetslugn, men detta kan aldrig infinna sig, om valen komma för tätt på hvarandra. Ordinarie nyval till Andra kammaren hvart tredje år komma redan mycket tätt; skall så val efter upplösning komma emellan, störes arbetslugnet på ett oroväckande sätt. Äfven om de nya männens antal sällan blir ens tillnärmelsevis så stort som genom 1911 års allmänna val, är det helt naturligt att en kontingent af vid riksdagsformer och riksdagsarbete ovane män insättes. Först efter någon tids träning äro de fullt inne i situationen, något som i regel gör arbetet vid treårsperiodens mellersta Riksdag jämnare och rikare på resultat. Under periodens sista Riksdag inverka de förestående nyvalen en smula irriterande, hvilket i sin tur kan störa det lugna arbetsintresset.

Skulle nu kammaren upplösas under periodens första Riksdag, nödgas de väldiga valmansskarorna gå till val *två år å rad*; sker upplösningen under sista Riksdagen, får folket *två andrakammarval samma år*. Vid upplösning under den mellersta Riksdagen komma valen, äfven då, *två år*

å rad, i det man året efter har ordinarie nyval. *Hvarje upplösning af kammaren måste således mycket ogynnsamt inverka på kammarens och Riksdagens arbetslugn och arbetsresultat.* Fråga är om ej sådana olägenheter i någon mån kunde undvikas.

I England ställer sig saken helt annorlunda och vida förmånligare. Där äro nämligen underhusperioderna *rörliga*, så att *hvarje* förnyelse af underhuset utgör början till en ny period. Till belysning af skillnaden vill jag taga ett fingeradt exempel. Vi ha ordinarie andrakammarval år 1914. Antag att en kammarupplösning blir nödvändig vid 1916 års riksdag, d. v. s. treårsperiodens mellersta. Folket går till valstrid med allt det ofantliga arbete och de stora utgifter, som däraf följa. Önskligt vore vid slika fall, att stridens resultat blefve åtminstone så pass stadigvarande, att ett lugnt riksdagsarbete kunde aflösa valstridens stormar. Men redan 1917 komma de ordinarie nyvalen; riksdagsarbetet afbrytes och folket kastas åter in i nya upprifvande valstrider. Huru mycket förmånligare vore det icke, om nyvalen 1916, således äfven nyval efter upplösning, konstituerade en ny andrakammarperiod. Då blefve valens resultat längre bestående, med de goda följder för arbetet, som kunna beräknas som en naturlig följd, och folket sluppe valstridens oro och kostnader två år å rad.

Jag har här berört olägenheterna af andrakammarval allt för tätt på hvarandra. Man kan också tänka sig den effekten af våra nuvarande bestämmelser, att Kungl. Maj:t af hänsyn till dessa olägenheter underlåter att upplösa kammaren, ehuru den politiska situationen borde göra en vädjan till valmännen önskvärd, ja, kanske ur saklig synpunkt nödvändig. Häre kan ligga en direkt fara.

I nutidens konstitutionella stater är det synnerligen angeläget att bestämda medel finnas för att lösa uppkommande konflikter.

En konflikt mellan konungen i statsråd å ena sidan och Riksdagen å den andra, borde i regel kunna lösas genom valmännens uttalanden vid närmaste allmänna val till Andra kammaren samt vid Första kammarens successiva förnyelse. Konflikter kunna dock tänkas af sådan art att Konungen behöfver använda ett af sina viktigaste prerogativ: att upplösa endera eller båda kamrarna. I vår författning har denna möjlighet förutsetts, såsom jag redan påpekat, och våra grundlagar innehålla en del bestämmelser om Konungens upplösningsrätt.

I själfva verket är emellertid Konungens rätt att upplösa den ena kammaren mera begränsad af hänsyn till faktiska förhållanden än hvad som synes lämpligt. Jag afser härmed *icke* Första kammaren. En sjettedel

af densamma ställes hvarje år under omval och däri göra nyval i sin helhet på grund af upplösning ingen som helst skillnad. Konungens upplösningsrätt stöter vid användningen icke på större olägenheter det ena året än det andra. Helt olika är Andra kammarens ställning. En upplösning kommer ju alltid att störande inverka på arbetet, hvilken kammare det än är som upplöses, men i fråga om *Andra kammaren* tillkommer att, såsom jag ofvan sökt framhålla, en upplösning under periodens sista Riksdag är nästan otänkbar samt att upplösning under någon af de andra nödvändiggör nyval två år å rad. Därtill kommer den större lättheten att till val inkalla Första kammarens valkorporationer. Ur praktisk politiska synpunkter torde Konungens upplösningsrätt sålunda vara svårare att tillämpa på Andra kammaren än på den Första. Då behovet af Andra kammarens upplösning torde rent teoretiskt vara lika stort eller större än af Första kammarens, uppstår här en så allvarlig olägenhet, att en ändring redan af denna orsak synes nödvändig. Enligt min mening bör en ändring gå i den riktningen att andrakammarperioderna i stället för fasta blefve rörliga, d. v. s. *omfatta visst antal kalenderår, räknadt från början af året näst efter nyval till Andra kammaren, oberoende af om nyvalen äro ordinarie, i samband med periodens utlöpande, eller extra ordinarie, beroende på kammarens upplösning.*

Ordinarie nyval kunde som nu förrättas i september. Nyval efter upplösning förrättas inom viss tid efter upplösningen. I detta senare fall skulle inträffa att en efter upplösning nyvald kammare komme att bevista först fortsättningsriksdagen efter upplösningsvalen och sedan periodens vanliga antal riksdagar, men enligt min mening kunna inga som helst olägenheter uppstå af en sådan anordning, nödvändig om man vill få de ordinarie nyvalen förlagda till viss bestämd månad.

I samband med förändring af andrakammarperiodens natur från fast till rörlig, kunde någon förlängning af perioden helt visst vara lämplig. Då Första kammarens ledamöter utses på sex år och någon skillnad bör finnas mellan valperioderna för de båda kamrarna, synes ändringen i denna del blott kunna innebära en förlängning från tre till *fyra* år. Att en dylik förlängning skulle fördelaktigt inverka på kammarens och därmed på hela Riksdagens arbetsresultat, torde vara otvifvelaktigt. En sådan förlängning beslöts i Ungarn 1885—86 (till *fem* år) samt i Tyska riket och Preussen 1888 (äfvendeles till *fem* år). Enligt de nya bestämmelserna i Sverige utses landstingsmännen för fyra år och en ändring har nyligen fastställts rörande Stockholm, innebärande fyra-åriga stadsfullmäktigemandat.

Då de ändringar, hvilkas önskvärdhet jag här ofvan sökt bestyrka, skulle återverka på olika områden, har jag icke dristat framlägga något förslag till ändring af vissa bestämda grundlagsparagrafer. En mera ingående utredning synes mig i stället vara nödig. Jag tillåter mig därför hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande af utredning, huruvida icke andrakammarperioderna borde ändras till fyraåriga samt i stället för fasta blifva rörliga, d. v. s. börjande efter *hvarje* förnyelse af kammaren, samt om framläggande för Riksdagen af de förslag som utredningen kan föranleda.

Stockholm den 26 januari 1912.

Karl Hildebrand.
